

થોર્નડાઇકનો જોડાણવાદ
અથવા
પ્રયત્ન અને ભૂલ ઢ્વારા શિક્ષણ

થોર્નડાઇક

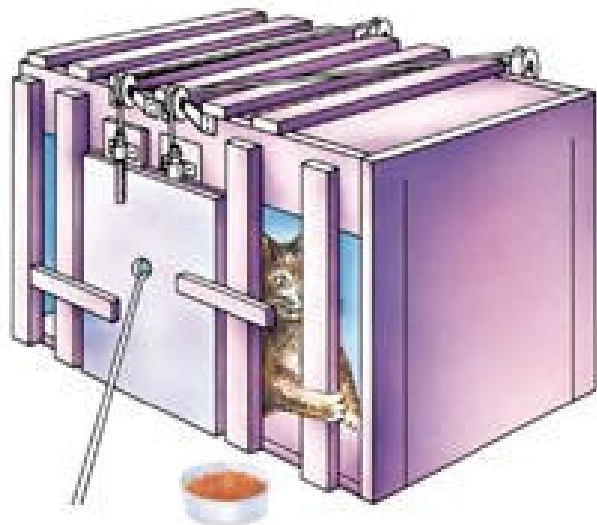

- એડવર્ડ થોર્નડાઇક - અમેરિકા
- 1874 – 1949
- કોલંબિયા યુનિ.માં અધ્યાપક
- બિલાડી પર પ્રયોગ
- માછલી, વાંદરા, બિલાડી પર પણ પ્રયોગો

થોર્નડાઇક

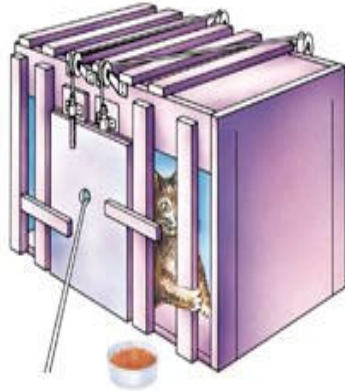

Thorndike Puzzle Box

સાધન રચના

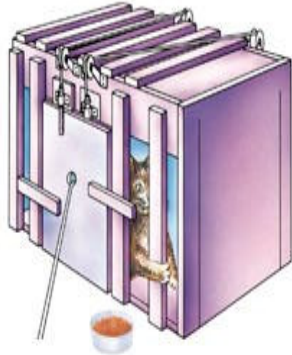
Thorndike Puzzle Box

- સમર્યા પેટીમાં ભૂખી બિલાડી
- પેટીની બહાર – બિલાડી જોઈ શકે તેમ માંસ (ખોરાક) મૂક્યો
- પેટીના તળીયે કળ
- કળ દબાવવાથી બારણું ખૂલે

પ્રયોગ રીત

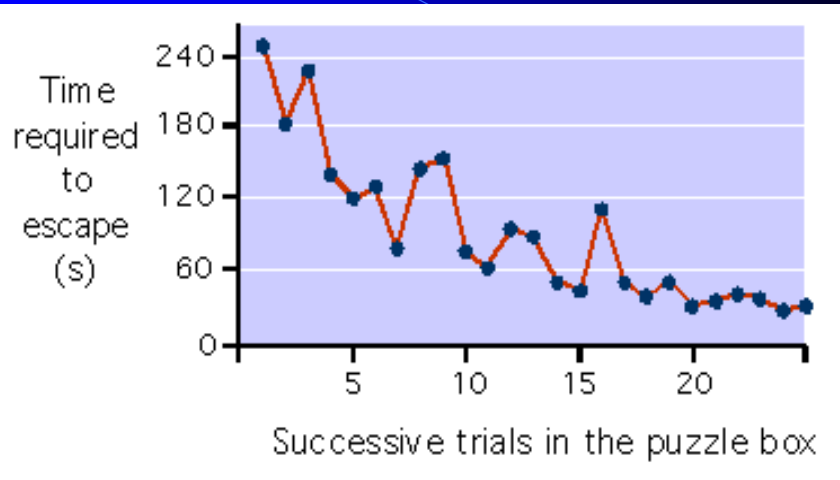
Thorndike Puzzle Box

- બિલાડીના આંધળુકીયા પ્રયત્નો
- અચાનક પગ કાઠ પર પડયો
- બારણું ખૂલ્યું
- બિલાડી બહાર આવી ખોરાક મેળવ્યો
- પ્રયોગનું પુનરાવર્તન
- દર વખતનો સમય નોંધ્યો
- ક્રમશઃ સમય ઓછો
- સૌથી પહેલાં ૧૬૦ સેકન્ડ્સ ૨૪ મા પ્રયત્ને ૧૦ સેકન્ડ્સ

• પ્રયત્ન અને ભૂલ દ્વારા અધ્યયનના લક્ષણો

- શીખનાર સામે કોઈ પ્રેરણ (બિલાડી ભૂખી)
- શીખનાર સમક્ષ કોઈ ચોક્કસ ધ્યેય (ખોરાક)
- અનેક પ્રતિચાર
- યોગ્ય પ્રતિચારની પસંદગી
- પ્રતિચાર સંતોષપ્રદ અને અસંતોષપ્રદ
- પ્રયત્નોની સંખ્યા વધે તેમ અસંતોષપ્રદ ઘટે અને સંતોષપ્રદ વધે
- પ્રયત્ન એટલે લાગેલો સમય અથવા થયેલ ભૂલોની સંખ્યા
- પ્રાણી સાચા પ્રતિચાર સંગ્રહે અને ખોટા ભૂલે
- પ્રાણી શીખી રહ્યું છે તેની પ્રતિતિ લાગતા સમય કે ભૂલોની સંખ્યાને આધારે

ઉદાહરણો

•રૂપેલિંગ

•જોડણી

•નૃત્ય

•સંગીત

•તરતાં

•લખતાં

•વિવિધ કૌશલ્યો

અધ્યયનના નિયમો

- અસરનો નિયમ
- પુનરાવર્તન(મહાવરા)નો નિયમ
- તત્પરતાનો નિયમ

અસરનો નિયમ

- જ્યારે ઉદ્દીપક અને પ્રતિચાર વચ્ચે જોડાણ થાય ત્યારે કે ત્યાર પછી સંતોષજનક અનુભૂતિ થાય તો જોડાણ મજબૂત બને છે અને જો અસંતોષજનક અનુભૂતિ થાય તો તે જોડાણ નબળું પડે છે.
- સંતોષ એટલે એવી અનુભૂતિ કે જે દૂર કરવા પ્રાણી કોઈ પ્રયત્ન ન કરે, અસંતોષ એટલે જેને ટકાવી રાખવા કોઈ પ્રયત્ન ન કરે
- આપણે સંતોષપ્રદ અનુભવ યાદ રાખીએ છીએ, અસંતોષજનક ભૂલી જઈએ છીએ.

शैक्षणिक कृतितार्थ

- विद्यार्थी प्रशंसा योग्य काम करे त्पारे नदलो आपवाथी तेने संतोष थाय छे. आथी ते करी सारुं काम करे छे.
- वर्गमां नोटो जवाब आपनारने उतारी पाडवाथी तेने दुःख थाय छे. परिणामे ते जवाब आपवा अटकाय छे.

પુનરાવર્તનનો નિયમ

- બે પેટા નિયમ : (૧) ઉપયોગનો નિયમ (૨) અનુપયોગનો નિયમ
- ઉપયોગનો નિયમ: ઉદ્દીપક-પ્રતિચારના જોડાણનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવે તો તેનાથી ઉ-પ્ર જોડાણની મજબૂતાઈ વધે છે.
- જોડાણની મજબૂતાઈ વખતે વિદ્યાર્થીના રસ, થાક, સમય વગેરે એકસરખા માનવામાં આવેલ છે.

અનુપયોગનો નિયમ

ઉ-પ્ર વચ્ચે જોડાણ થયા બાદ જો લાંબા સમય સુધી ફરી આ જોડાણ ના થાય તો જોડાણની મજબૂતાઈ ઘટે છે.

દા.ત.

- રૂપેલિંગ/જોડણી
- હાર્મોનિયમ
- વિદ્યાર્થીઓના નામ
- ટેલિફોન નંબર
- કવિતા/ગીત

शैक्षणिक कृतितार्थ

- विद्यार्थी पासे महावरो / पुनरावर्तन करावुं
- विद्यार्थीओने स्वाध्याय आपवा
- पुनरावर्तननी साथे भदलो / वभाषा आपवा
- आंकना घडीया, कविता, वगेरे

તત્પરતાનો નિયમ

- જ્યાં સુધી બાબત શીખવા માટે તત્પર ન હોય ત્યારે તેને શીખવવાની કોશીશ કરવી વ્યર્થ છે.
- શિક્ષકનું કાર્ય બાબતને શીખવા માટે તત્પર કરવાનું છે.
- તત્પરતા એટલે માનસિક તૈયારી, નહીં કે પરિપક્વતા.

નિયમ

- જ્યારે વહન એકમ વહન કરવા તત્પર હોય ત્યારે વહન કરવું સંતોષપ્રદ બને છે.
- જ્યારે વહન એકમ વહન કરવા તૈયાર ન હોય ...ત્યારે...
- જ્યારે વહન એકમ વહન કરવા તૈયાર હોય અને વહન ન કરવું તે દુઃખ દાયક/અસંતોષપ્રદ બને છે.
- વરસાદ પડતો હોય અને ઉનાળાની બપોરનો નિંદ્રા શીખવવો...
- માધ્યમિકશાળામાં જાતીય શિક્ષણ ન આપવું
- નવરાત્રીમાં રાત્રે વાંચવા બેસવાનું કહેવું

शैक्षणिक कृतितार्थ

- शीभवता पहेलां विषयाभिमुभ करावतुं
- अमुक परिपकवता आल्या पछी ज अमुक विषयवस्तु शीभवतुं
- जातीय शिक्षण माध्यमिककक्षां अ आपतुं
- अब्यासकक्रमतुं आयोजन शाळा अने पाठयपुस्तकमंडले वातावरण, उमर, जाती वगेरेने ध्यानमां राणी करतुं

